

Tak na òkò

TÓMK FÓPKA

Pón Hilari zòs jamrëje:
„Dze sã pòdza mòje brële?”
W bùksach szukò i w surduce
W prawim bóce, w lewim bóce
Wszëtò w szafach pòprzewròcòt
Maklò jupkã, ruchna nocnè
A maricznè – skãczy – bùksé!
Chtos mie òkulòrè ùkròdł!

Tak bë pewno pisòł jeden z nòlepszych pòlsczych pòetów
Julian Tuwim, czejbè béł Kaszëbã.

Ò òkulòrach w całoscè wiele sã nie pisze. Je sã prosto nosy.
Ale jak je noscè, czej jich ni ma? A człowiek nie widzy. I mù
sã to nie widzy, że nie widzy.
Slëpcëje. Blëszczy sã abò czi-
krëje. Mruzi òczãta jak wnetkã
toczk jaczi. Za to, czej mù
zdrokù felò, tej jinè czëca mù sã
òstrzã. Lepi czëje. Maklò. Cknie
lepi. Ūszé szpëcëje, jãzëkã
szmakò, pòlcama tikò.

Òkulòrè gwësno sã z ła-
cëznè przëjãtè, kò „oculos” – to
„òczé”. A ne brële? Chcemè sã
prëzdrzec na zòpòd. Niemcè

gòdajã: *Jeder sieht durch seine eigene Brille* – kòzdi zdrzi przez
swòje gwòsnè brële. Pòzwã tej mómè rozgrëzłé.

Chcemè jic dali... A czejbè tak kòzdi mógł widzec przez
òkulòrè to, co chce? Chcemè jachac ò òkulòrowégò krómù.
(W Kartuzach sã Brillowscè, co pò kaszëbskù zachãcywajã do
kùpieniò kòl nich... brëlów prawie).

Tej w pasownym krómie kùpiwòsz to, co brëkùjesz. Dlò
białk – snòzobrële. Zdrzã przez nie w zdrzadło i widzã siebie
piãknieszã. I młodsã. I w nowèch ruchnach, co jich niżòdnò
jinò białka ni mò.

Dlò téch, co ni majã dëtków – dëtkòbrële. Przez nie wi-
dzysz dwa zera wiãcy na kònce a miészki sã robi dzél pã-
katszi.

A chlòpi? Jaczè jima je wspòmòzeniè pòtrzëbnè? Mòze
gòlobrële. Jidzesz, zdrzisz a tuwò samé „rosołowé”. Czasã bë
je mùszil wëjãczëc. W kòscele chòcle...

W specòkulòrach szkòlny ùzdrzã grëcznè dzecè w łòw-
kach. Krowa – tròwã. Mòłpa – banóna a zòłniérz – kanónã
(gòdajã tuwò ò niedodëtkòwiony pòlsczi armii).

Piãkno pisze Agnëszka Ōseckò w swòji frantówce ò òku-
lòrnikach:

(...) wiosnã jakis okularnik,
skradnie swej okularnicy pocałunek.
Wtem okular zajdzie mgłą,
przemarznięte dłonie drżã (...)

I te de, i te de, i te de...

I tedè jo! Òkulòrnikã nie je letkò bëc. To mùszì czëszczëc,
bò ropã to zachòdzy. To sã wëczapie. Deszcz na to napadò.
Wiedno mùszì miec cos na wëcercé skłòw. I do ùmëcò. (Nòlep-
szì je Ludwik, co kòzdi statk òmëje).

A jesz to sã pò nosu pùrgò. Spòdajã tej taczé na zemiã.
Sã tiëkã. Skłò z òprawè wëpòdò. Czasã za ùchã cësnie. No-
sowi krzept òbcérò. Za òstro tuńcowac ni mòze, bò spadnã.
W kùszkanim przeszkòdzò – w całoscè, jak òbòje noszã.

Mòze sobie wsadzëc skłã kòntaktowé. Prosto – takã
plëwkã na òkò. Kãsk szczipie. Òkò czerwienieje. Jak jaczi òpi,
òszì abò wieszczì wëzdrzisz. Ale zdrzisz i widzysz. I głowã
mòzesz na bòczi òstro rëchac.

A czejbè tak kòzdi
mógł widzec
przez òkulòrè to,
co chce?

Gòdajã, że Kaszëbi bez ti-
dzén pò ùrodzenim sã czësto
slepi, ale czej ju òczè òtemknã,
tej kòzdgò bòsëgò Antka
przez sëtmcòłowi dël òbòczã.
Mëszlã, że nié leno bòsëgò, ale
i òbùtëgò... Hmm, mòze tej
pòwdzëwi Kaszëbi brëlów
nie ùziwajã? Równak, czej
ju nakòze noszeniè takcos
doktòr òd òczów, je mùsz jic
do òptika. I nie je to nen z gòral-

szczëgò szpòrtu ò piãc bracynach:

– Wiele waji je bracyków i co robita?

– Piãc sztëk. Chëczè bødëjemè. Szterzëch je cesłoma a je-
den òptik.

– Òptik?

– Jo. Cesłowie z bólów stòwìajã chëcz, a òptik jã mechã
òbtkò...

Pòdobno w brëlach sedzy taczé stwòrzeniè – dioptria.
Nicht te nie widzòt i pewno temù je nót òkulòrè noscè. Na dól
i na bliżã, bò te dioptrie sã różnè. Tak na òkò. I na chlòpszczi
rozëm.

Òptik zabédëje całã rëgã pasownèch òpròwków. Grëb-
szich a zmiartëch. Z dròtu a z plastikù. Czòrnèch a biòłëch.
Ròzewëch. Dlò białk i dlò chlòpów. Dlò téch, co nie wiedzã
kògum sã, tész. Òkulòrè pòmògã zachòwac pòwògã przë slë-
chanim szpetnèch mòwów a smiésznych gòdków. Pòstarzã,
jak chto je za młodi. Òdmłodzã, czej chto... lubi młodze...
Człowiek w òkulòrach wëzdrzi na mądrczëszëgò. Zarò lepi
prawi. Czasã brële wsòdzò i zesòdzò, jakbè klukã na jaje in-
sztalowòł. Czasã miãgòli je w rãkach. Czasã przëgrizò...

Mòze miec pòrã zortów òkulòrów na jeden nos.

Na czëtaniè – jinè. Na w dól wzeraniè – jinè. Na słuńce
– jinè. Do pñiwaniò – tész jinè. Do spaniò? Do spaniò mùszì
je scygnãc. Dac knërze òdpòczãc a òczoma. Leno dobrze je
zapamiãtac, dze sã je òdłòzi, bò pòzni, renuchno, przëbò-
cziwò sã nen wiersz ò Hilarim...